

філфаку БДУ Ірыне Крук, якая знайшла гэтакія слова ў „*Беларускай Драматычнай Майстроўні*“ — аматарскай тэатральнай студыі, што існавала ў Вільні ад 1922 да 1925 году, папулярывала нацыянальную тэатральную культуру ды спыніла сваё існаваньне ў выніку рэпрэсіяў з боку польскіх уладаў, а таксама праз матэрыяльныя цяжкасьці. Сярод кіраўнікоў віленскай *майстроўні* — імёны Арсена Канчэўскага і Леапольда Родзевіча.

Майстроўня 80-ых таксама зазнала на сабе перасьлед, цяпер ужо савецкіх уладаў, якія нават у самім слове *майстроўня* бачылі прыкметы надбрана-дзейнасьці. У адрозьненьне ад „добранадзейнай“ майстэрні, *майстроўня*, дзякуючы нязвыкламу суфіксу -оў-, рабілася падазронай — больш беларускай.

Макарона

Сяргей Харэўскі

Беларусы ведалі локшыну, але гэта была рэдкая страва, найперш з прычыны браку пшанічнае мукі. *Макарона* — ня локшына, ейны выраб патрабуе найлепшае мукі, тлустага малака, адмысловых апаратаў. Гэткія магчымасьці зьявіліся ў Беларусі толькі ў 60-я гады, калі запрацавалі *макаронныя фабрыкі* ў Віцебску, Барысаве і Слуцку.

Акурат у гэты час за Беларусь была замацаваная роля бульбянога поля СССР. Грэчка і гарох спачатку пачалі прападаць з палеткаў, пасья з прылаўкаў. Іх замяніла *макарона*, паводле калярынасьці роўная мясу. Неад’емнай часткаю мэню стала „*макарона па-флёцку*“ — сумесь *макарона* з тушанінаю. Гэтую гіпэркалярынную страву спажывалі цяпер ня толькі маракі з субмарынаў Запаляр’я, але й беларускія дзеці і іх бацькі. Чым бяднейшыя былі людзі, тым больш налягалі яны на гэты танны і калярыны прадукт. Беларускі пралетарыят заўважна патлусьцеў.

Сёньня беларусы забываюцца пра *макарону*. Айчынная — дрэнная якасьці, імпартная — дарагая. „*Макарона па-флёцку*“ цяпер згадваецца ў мінулым часе. На радасьць дыетолягам.

Макулятура

Сяргей Дубавец

Макулятура — гэта скарыстаная і прызначаная для перапрацоўкі папяровая прадукцыя. Старыя газеты, непатрэбныя кнігі, ведамасьці, сшыткі, абгорткі збіраюць у стосы, перавязваюць вяроўкай і здаюць — на *макулятуру*. Кабета-прыёмшчыца ставіць вашыя пакункі на вагу і, падлічывшы на костках, расплочваецца грашыма або нейкімі гаспадарчымі рэчамі, напрыклад, туалетнай паперай.

Кожны, каму даводзілася быць у савецкіх піанэрах і школьніках, ведае, што такое *збор макулятуры* — сапраўднае сацыялістычнае спаборніцтва паміж клясамі за тое, хто здасць болей, калі дзеля перамогі ў пакункі старых часопісаў вязаліся нават лепшыя тамы з бацькоўскай бібліятэкі. Самыя важкія былі, натуральна, энцыклапэдычныя тамы. І ўсё дзеля чаго? Для хуткапыннае славы — нейкай ганаровай граматы, якую са зьменаю пакаленьняў чакаў той самы *макулятурны лёс*.

А што было ў тых пыльных і брудных школьных падвалах, куды першым часам звальвалі ўвесь плён сацыялістычнага саборніцтва! Там, у велізарных папярковых развалах, абавязкова корпалася некалькі постацяў зь ліку кніжных фанатыкаў, зьбіральнікаў карцінак на розныя тэмы ды проста аматараў выпадковых знаходак. І знаходкі трапляліся. Сярод тонаў сшарэлых „правд“ і „известий“ абавязкова трапляўся надзвычай прыгожы глянцаваны часопіс „Америка“, які тут жа ўпускаў цябе ў абсалютна іншы сьвет чыстых фарбаў і адкрытых пачуццяў. Зрэшты, і леташняя „Техника — молодежи“ зь цікавым артыкулам пра вечны рухавік магла здаволіць цікаўнасьць сьледапыта...

Колішнія друкаваныя і пісаныя паперы становяцца *макулятурай* па-рознаму. Іншы раз гэта залежыць ад характару чалавека. Ёсць такія людзі, што ўсё жыццё захоўваюць любую паперку. Распавядаюць, што такім быў Адам Багдановіч, бацька славутага паэта. Ён нібыта перахоўваў у асабістым архіве кожную аптэчную квітанцыю. Сапраўды, хто ведае, калі, каму і наколькі спатрэбіцца нават ваш скасаваны тралейбусны квіток?

Але найчасцей колішнія выданні робіць *макулятурай* час. Праўда, і тут ёсць свае тонкасьці. Многія выданні, якім удалося пазьбегчы папярковай перапрацоўкі, пасля рабіліся бібліяграфічнай рэдкасьцю або нават кніжнымі помнікамі.

Яшчэ адзін спосаб для кнігі і часопіса стаць *макулятурай* — гэта састарэць зьместам. Варта ўзяць у рукі кнігі савецкіх ідэолягаў 30-х гадоў або матэрыялы XXIV зьезду КПСС, каб зразумець, што дух гісторыі так і не завёўся ў іх. Падобна, што сёньня многія беларускія гуманітарыі, парадкуючы свае бібліятэкі, раз-пораз разгортваюць тую або іншую кніжку, якая колісь чыталася або набывалася з адчуваньнем здабытку, і... Вочы прабягаюць абзац-другі, і томік, які ўжо ня мае ніякага дачынення ані да нашага часу, ані да ўяўленьняў гаспадары, адпраўляецца ў *макулятурны* стос.

Манкурт

Ігар Бабкоў

Манкурты. У сярэдзіне 80-ых, калі мы чакалі новага слова з захаду, з усходу да нас прыйшло слова „манкурты“. Гэта Чынгіз Айтматаў распавёў тады яшчэ савецкім чытачам гісторыю пра палонных, якія ня памятаюць свайго дому, не пазнаюць бліжніх, ня ведаюць бацькоў. Па-кіргіску іх звалі *манкурты*.

Слова сталася сымбалам. Праз пэўны час усе падзяліліся на тых, хто хацеў штосьці ўспомніць, і тых, каму і так было няблага. А яшчэ празь некаторы час на дэманстрацыях натоўпы раўлі на міліцэйскія кардоны: „*Манкурты, манкурты...*“. Слова тады гучала як абразы, і міліцыянты сапраўды крыўдавалі, хаця пэўна не чыталі ані Айтматава, ані беларускіх паэтаў, якія праз аднаго напісалі пра *манкуртаў* хто вершык, а хто — цэлую паэму.

Потым слова састарэла і сёньня выклікае хіба настальгію па маладосьці ў генэрацыі саракагадовых. Зрэшты, наш час не патрабуе алегорыяў. Мы ўжо выспелі, каб ў адкрытую катаў называць катамі, а рабоў — рабамі.